

El geògraf i urbanista Jordi Borja, que va viure a París entre el 1962 i el 1968, creu que el Maig del 68 no va triomfar com l'última revolució de la societat industrial, però sí com la primera d'una nova societat.

Recordar el Maig del 68 és l'oportunitat de recordar un temps de passió viva, alegre, festiva. Un temps de desig que pot suscitar un nou afany de canviar la vida i transformar el món. Una síntesi de Rimbaud i Marx molt pròpia del 68. Però si bé no es recorda des de la indiferència, sovint el record esdevé negació tan radical com sospitosa. El 68 molesta. Aleshores es recorda per denunciar-lo com l'origen dels nostres mals, com ho fan Berlusconi, Sarkozy, Aznar. O amb la displicència més o menys comprensiva de Cohn-Bendit (acaba de publicar un llibre: *Oublier 68*) o amargada de Gluksmann (ha perpetrat un llibre horrible per explicar-se al seu fill). Des de l'esquerra adulta o envellida, el record evoca una passió trista: *Voliem la lluna*, titula les seves esplèndides memòries Ingrao, líder històric de l'esquerra comunista italiana. O es rememora com una derrota: no vam poder fer la revolució, lamenta l'esquerra més radical. S'abandona el futur en el passat.

De revolució, n'hi va haver, una revolució original. Els protagonistes d'un canvi radical el viuen com una mimesi d'una revolució passada, com la francesa del 1789 o la russa del 1917. Els discursos, les pancartes i els eslògans polítics sovint s'hi referien, però ni les causes, ni els actors, ni els resultats són comparables. La revolució del 68 va ser més social que política, més cultural que ideològica. Avui el món, i en especial les societats europees, no es pot entendre sense el Maig del 68. Si no coneixem aquest moment històric de discontinuïtat no sabrem participar en un nou moment d'acceleració de la història que cada generació té dret a viure.

Ens referirem al 68 de París, el temps de les cireres, un maig esplendorós. L'autor vivia a París des dels inicis del

Temps de passió

1962. Una de les "virtuts" de les dictadures és que en certs casos et fan escollir entre passar uns anys a la presó o fer d'estudiant a la Sorbona. Tenia vint anys, però no diria, com Paul Nizan, "tenia vint anys i no deixaré dir a ningú que van ser els millors anys de la meua vida." Malgrat els pocs diners que em procurava una beca que em permetia solament pagar habitació a la Ciutat Universitària i comprar els tiquets de restaurant i el complement de treballs tan diversos com precaris, els gairebé set anys que vaig passar-hi van ser meravellosos. París el vivíem

com l'espai públic d'una possible revolució mundial. A la llibreria Joie de Lire (Maspéro) trobàvem els llibres, les revistes i sovint els protagonistes de la revolució del "tercer món", llatinoamericans i africans. Les manifestacions contra la guerra del Vietnam i l'enfrontament amb les CRS (la força armada de la policia) semblava un assaig per a preparar la presa del poder. Per la Sorbona, en l'àmbit de les ciències socials (*sciences humaines*), hi passaven conferenciants americans i intel·lectuals tercermundistes que s'afegien als professors francesos famosos, la majoria més o menys marxistes. El debat intel·lectual que s'expressava a les revistes com *Temps Modernes*, *Partisans*, *Esprit*, *Clarté*, *Le Nouvel Observateur*, *Les Lettres Françaises* i moltes altres trobava ressò en la vida universitària, en el sindicalisme (UNEF), en les organitzacions polítiques (UEC o Unió d'Estudiants Comunistes, Joventut Comunista Revolucionària, col·lectius llibertaris i els joves althusserians que serien l'origen de la Gauche Prolétarienne). Els sis anys que van del final de la guerra d'Algèria al maig del 68 van ser rics en idees, debats, iniciatives polítiques internacionals i lluites socials contra el conservadorisme del règim gaullista.

Una nova manera d'entendre la política va posar en escac els partits polítics tradicionals que es van haver d'enfrontar a les peticions de poder popular.

EL TEMPS

La nuesa, el sexe i la llibertat anaven de la mà.

L'espurna del Maig es va produir al març. El ministre d'Educació havia visitat la combativa Universitat de Nanterre, al nord-oest de París. Un estudiant pèl-roig anomenat Daniel Cohn Bendit, en nom dels concentrats que esperaven l'autoritat, va demanar-li per quina raó nois i noies no es podien visitar a les residències universitàries. El ministre va contestar-li de mala gana: "Si té calentors, tiri's a la piscina." El moviment es radicalitza, hi ha detencions. El 22 de març els estudiants ocupen la torre administrativa de la Universitat. El "Ce n'est qu'un début, continuons le combat" va començar en aquell moment.

La història que segueix és prou coneguda. El mes d'abril es multipliquen

les manifestacions i les reivindicacions dels estudiants. El moviment s'estén a les altres universitats de París, als instituts i al Barri Llatí. Es qüestiona ja tot el sistema educatiu autoritari.

La policia reprimeix amb violència les manifestacions al carrer. El govern tanca Nanterre i la Sorbona i els estudiants ocupen les universitats, convertides en casernes generals de la revolta. El moviment s'amplifica, rep el suport de professors i intel·lectuals i obté la simpatia d'una part important de l'opinió pública. La nit de l'11 de maig, la nit de les barricades, serà l'inici d'una nova fase. El dia 13 es declara la vaga general, que segueixen 11 milions de treballadors. Assembles i ocupacions es generalitzaran

a París i a les principals ciutats, i a les fàbriques, entre les quals la més emblemàtica, Renault, a Boulogne-Billancourt. I també als bancs, als hospitals, als jutjats, als teatres. Fins i tot al Festival de Cannes, que s'ocupa i s'interromp el 18 de maig. A tots els sectors econòmics, institucionals i culturals es posa en qüestió la seva funció social al servei del benefici capitalista, l'organització burocràtica-autoritària, la desigualtat i les exclusions que es generen, l'empobriment de la vida quotidiana. Seran unes setmanes d'explosió d'idees, de propostes, de denúncies i d'il·lusions que volen transformar el món i canviar la vida.

Però aquesta explosió social i cultural no troba una sortida política. Les

organitzacions més esquerranes denuncien l'estat capitalista i reclamen conquerir el poder, però no saben on concretar aquest ens abstracte. Dirigents de l'espectre socialista com Rocard, Mitterrand i Mendès-France proposen un govern popular que expressi les noves demandes de la societat, però no troben el necessari suport social i polític. Tampoc el PC, més moderat i reticent, que proposa un govern de coalició. Cap d'ells no és una expressió prou representativa del moviment que ha commogut el país. De Gaulle no es mostra disposat a dimitir. El 27 de maig es firmen els acords de Grenelle amb els sindicats, que aconsegueixen importants millores (augments salarials del 14 %, setmana de 40 hores, avançament de la jubilació, etc). El dia 30 el president dissol les cambres i convoca eleccions. A començaments de juny s'inicia el retorn al treball. Les eleccions les guanyarà la dreta, però mai més el país no serà com abans.

El Maig francès és una de les cares de les revoltes del 68, probablement la més significativa. Altres revoltes iniciades pels moviments d'estudiants van trasbalsar les societats europees, a Alemanya i a Itàlia especialment. La primavera de Praga va iniciar la demolició del socialisme autoritari de l'Europa central. I a l'Europa del sud (Espanya, Grècia, Portugal) es va accelerar la crisi de les dictadures, que no podien controlar unes societats en procés de modernització. La Revolució cultural xinesa va enlluernar una part de l'esquerra, i l'ofensiva del Tet del Front Nacional d'Alliberament del Vietnam gairebé tothom. Fins i tot al Japó emergeix un moviment jove que reclama més llibertat. El "Che" regnava després de morir uns mesos abans: la revolució semblava a l'ordre del dia a l'Amèrica llatina. A Mèxic els estudiants eren massacrats a la plaça de les Tres Cultures i s'iniciava el procés que acabaria amb el monopoli del poder per part del PRI. I el 68 va ser l'any en què Califòrnia es va posar de moda i també l'any dels grans moviments universitaris contra la guerra. L'assassinat de Martin Luther King radicalitzarà el moviment negre.

El problema en presentar una sín-

Es qüestiona el sistema d'ensenyament, [...] es declara inacceptable el poder absolut de les autoritats acadèmiques

La revolta es basava en la participació popular.

tesi com l'anterior és que es dona la imatge de moviments polítics que no triomfen i no s'entén, doncs, la "mitificació" del Maig francès que fins i tot sembla que va quedar en un foc d'encenalls en no tenir una traducció política formal. Però ni França ni Europa no serien el que són sense l'explosió de revolta i de creativitat del Maig del 68. Les relacions de treball es van replantejar, es va trencar la rígida jeràrquica i la separació entre tècnics i obrers, es legitima l'assembleisme, la participació dels treballadors i l'autogestió. La crisi de la família patriarcal i autoritària serà irreversible: les relacions pares-fills i home-dona es faran més igualitàries. El feminisme es convertirà en una força social imparabile. La sexualitat es naturalitzarà, deixarà de ser tabú i s'obrirà la via a l'acceptació de les diverses

orientacions sexuals. Es plantejarà la democratització de la justícia i de les presons, de l'exèrcit i de la policia, si es volen treure l'estigma d'aparells repressius al servei de les minories poderoses. No solament es qüestiona el funcionament de l'escola i en especial de la Universitat, sinó el conjunt del sistema d'ensenyament, com a reproductor de la desigualtat social, i es declara inacceptable el poder absolut de les autoritats acadèmiques i el monopoli del saber dels professors. El sistema hospitalari es denuncia com a concentracionari i la relació metge-pacient com a autoritària; també ací el canvi serà irreversible. La cultura elitista es denuncia i l'arrogància dels professionals es rebutja. Emergeix la cultura ecologista i la demanda social de qualitat de vida. Es reivindica la ciutat com a espai de convivència i de tolerància, es condemnen els comportaments excloents i el racisme. La gent aprèn a parlar-se pel carrer. Neixen les ràdios i la premsa de contrainformació que trenquen el monopoli de l'estat i dels grups econòmics poderosos sobre la informació.

Es pot argumentar que en molts casos els avenços aconseguits no es van consolidar o no van beneficiar tothom i que en d'altres no es va anar més enllà de la reivindicació o de la denúncia. Però en totes les dimensions de la vida social i cultural que hem citat les aspiracions es van legitimar, les demandes es van haver d'escoltar i les insuficiències i els retrocessos dels canvis no han significat mai tornar a la situació anterior. És cert que no és una revolució com les del 1789 o el 1917. Potser és més comparable a les revolucions europees del 1848, que van plantejar la democràcia per a tots els ciutadans i el reconeixement dels treballadors com a classe portadora de nous drets.

La revolució del Maig del 68 va ser una revolució del desig que si es mira com la darrera revolució de la societat industrial no va triomfar. Però si avui la sabem mirar com la primera revolució de la nova societat haurem de concloure que no és un record nostàlgic, sinó una passió de futur.

Jordi Borja